22237 ـ شروط عمل صالح

سوال

چه شروطی باید در یک کار فراهم باشد تا عمل صالح به شمار آید؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

شیخ شنقیطی می‌گوید:

معنای این سخن الله متعال در آیه‌ی کریمه‌ی يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ را آیات دیگر تبیین کرده‌اند که نشان می‌دهد عمل نیک باید حتما سه شرط را فراهم داشته باشد:

نخست: اینکه مطابق چیزی باشد که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ آورده‌اند. بنابراین هر عملی که مخالف راه و روش ایشان باشد عمل نیک نیست و باطل است. الله متعال می‌فرماید:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر: ۷]

(و آنچه را رسول [خدا] به شما داد آن را بگیرید)

و می‌فرماید:

مَّنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّهَ [نساء: ۸۰]

(هر کس از پیامبر اطاعت کند در حقیقت الله را فرمان برده است)

و می‌فرماید:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاء شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ [شوری: ۲۱]

(آیا برای آنان شریکانی است که در آنچه الله به آن اجازه نداده برایشان آیین جدیدی نهاده‌اند).

دوم: اینکه شخص در عملی که انجام می‌دهد میان خودش و خداوند مخلص باشد. الله متعال می‌فرماید:

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ [بینة: ۵]

(و فرمان نیافته بودند جز آنکه الله را بپرستند در حالی که دین خود را برای او خالص گردانند)

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ (۱۱) وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ (۱۲) قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ (۱۳) قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُ دِينِي (۱۴) فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِ [زمر: ۱۱ ـ ۱۵]

(بگو من مامورم که الله را در حالی که دینم را برای او خالص گردانیده‌ام عبادت کنم (۱۱) و مامورم که نخستین مسلمانانان باشم (۱۲) بگو من اگر به پروردگارم عصیان ورزم از عذاب روزی هولناک می‌ترسم (۱۳) بگو الله را عبادت می‌کنم در حالی که دینم را برای او خالص می‌گردانم (۱۴) پس هر چه جز او می‌خواهید بپرستید)

و دیگر آیات.

سوم: اینکه عمل بر اساسی از ایمان و عقیده‌ی صحیح بنا شده باشد؛ زیرا عمل مانند سقف است و عقیده همانند پی ساختمان. الله تعالی می‌فرماید:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ [نحل: ۹۶]

(هر کس از مرد یا زن کار شایسته کند و مومن باشد...)

اینجا الله متعال ایمان را قید [پذیرش] عمل صالح قرار داده است.

آیات بسیاری مفهوم همین قید را بیان کرده‌اند، مانند سخن الله متعال در اعمال غیر مومنان که می‌فرماید:

وَقَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاء مَّنثُورًا [فرقان: ۲۳]

(و به هرگونه کاری که کرده‌اند می‌پردازیم و آن را گردی پراکنده می‌سازیم)

و این سخن او تعالی:

أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ [نور: ۳۹]

(اعمالشان همانند سرابی است...)

و آنجا که می‌فرماید:

أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ [ابراهيم: ١٨]

(اعمالشان همانند خاکستری است که بادی تند در روزی طوفانی بر آن بوزد)

و دیگر آیات، چنانکه بیان شد.